

In de Kerk.

Hou het waarlijk zoover komen, dat alleen de boeren naar de kerk gaan?

Het wordt beweerd, en voor die bewering schijnt wel eenige grond te zijn. Tel maar eens, ik zeg niet het aantal kerkgangers, maar het aantal zitplaatsen in de gezamenlijke kerkgebouwen in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, of welke grootere stad ook, en vergelijk dat met het aantal menschen, dat wat zijn leeftijd betreft, naar een of andere kerk zou kunnen gaan; ge zult vinden, dat het grootste deel niet eens een plaats zou kunnen vinden; dat op het kerkgaan van de meesten niet eens meer wordt gerekend. En wanneer ge de kerkgangers gingt tellen, die in de groote steden naar den avonddienst gaan, de verhouding tot het aantal zielen zou door een groot getal worden uitgedrukt.

In vele dorpen is dat anders. Daar hoort het zoo, dat iedereen tenminste eens per Zondag de kerk bezoekt, en al zijn ook daar wel thuisblijvers, wel menschen, die van de kerk niet meer willen weten, hun getal is toch niet zóó groot naar verhouding van het aantal inwoners. Zelfs zou men wel kunnen beweren, dat de aanspraak, die eenig dorp maakt op den naam van ontwikkeld en beschaafd en vooruitstrevend, omgekeerd evenredig is met den godsdienstzin, den kerkzin althans.

Want dat is ook niet hetzelfde. Aan den eenen kant staan menschen, die zich gaarne religieus noemen, maar die met den Bijbel hebben gebroken, en die een nieuwen godsdienst belijden, een godsdienst van den mensch. Men vindt men in de kerken slechts, wanneer ze er een prediker kunnen verwachten van hun richting.

En aan den anderen kant staan geloovigen, die zich niet kunnen vereenigen met de kerkinrichting, zooals ze reeds sedert Constantijn den Groote bestaat, en die daarom de kerk niet bezoeken, en afzonderlijk samenkomen.

Doch deze twee uitzonderingen daargelaten, kan men toch zeggen, dat in alle kringen het kerkgaan meer en meer uit de mode raakt, en dat het alleen nog in eere is in die streken, waarop de zoogenaamde beschaafden uit de hoogte neerzien.

Zal het dan waarlijk zoover komen, dat alleen de boeren nog naar de kerk gaan?

Dit is wel waar, dat oude gewoonten en oude meeningen het langst stand houden op het platteland.

Dat is eerder gebeurd. Dr. Kuyper heeft nog al eens het woord Paganisten gebruikt, wanneer hij de Heidenen bedoelde, en de menschen in ons midden, die met het Christendom hebben gebroken. Welnu, het woord Paganisten beteekent oorspronkelijk boeren. *Paganus* beteekent in het Latijn dorpeling, in tegenstelling met stedeling. Van dat Latijnsche woord heeft het Fransch zoowel de afleiding *payen* = heiden, als de afleiding *paysan* = boer.

De overgang van de eene beteekenis in de andere is te verstaan in het licht van de geschiedenis. Paulus predikte in de steden, bijzonder in de hoofdsteden, en uit die hoofdsteden vond het evangelie zijn weg naar de provincie-steden en dan naar de dorpen. Toen Constantijn het Christendom tot staatsgodsdienst maakte, waren wel de steden gekerstend, maar de boeren van het platteland hielden zich nog aan de vereering der oude goden. Zoo kreeg het woord *paganus*, dat dorpeling beteekende, de bijbeteekenis van heiden. En dan in den zin van iemand, die niet bij is, die achtergebleven is op den weg der beschaving.

Maar gelijk toen wereldsche beschaving gelijkbeteekenend werd geacht met Christendom, zoo wordt thans wereldsche beschaving gelijkbeteekenend geacht met niet-Christendom. Ik zeg niet, dat ze in een van beide gevallen daarmede

gelijkbeteekenend waren, maar dat ze er mee gelijk werden geacht. Het is niet anders dan grootspraak van de onkerkelijken, wanneer ze beweren, dat een ontwikkeld man niet Christen kan zijn. Grootspraak, die gelijk alle grootspraak geen tegenspraak waard is. En toch een grootspraak, die zich kan beroepen op cijfers. Op de cijfers van de kerkgangers.

Maar evenzeer kon in de vierde eeuw het Christendom roemen, dat het meer was dan het Heidendom. En in de zestiende eeuw kon het Protestantisme zich op dezelfde wijze rechtvaardigen tegenover de Roomsche kerk. Ook toen had men in de steden de Hervormden, in de dorpen de Roomschen. Toen waren de Roomschen de Paganisten; nu schijnt het, alsof de Christenen de Paganisten zullen worden.

In den ouden tijd zocht het Heidendom een laatste toevlucht in de uithoeken des lands, thans schijnt het Christendom daarheen te zullen worden verwezen.

Of we daarom zullen treuren? Ik heb straks gezegd, dat het kerkgaan meer en meer uit de mode raakt. En dat geeft een heele geruststelling.

In de jaren, dat Mr. Idenburg gouverneur-generaal was, gingen in Indië tal van ambtenaren naar de kerk, waar ze voor dien tijd niet kwamen; en toen Idenburg vertrokken was, hield ook het kerkgaan op. Kerkgaan was in de mode; kerkgaan geschiedde zelfs uit stille berekening: de dwaze hoop, dat een Christen-gouverneur die vrome menschen zou bevorderen.

Christendom mode! Het klinkt zoo oppervlakkig vreemd, maar het is niet minder waar, dat Christendom, in welken vorm ook, modeartikel is geweest. Uitwendig Christendom, waarvan kerkgaan al een goed zichtbaar teeken was. Men ging naar de kerk, omdat het zoo hoorde, omdat de voornamen der wereld naar de kerk gingen; niet, om er stichting, bemoediging, vertroosting of onderwijs te zoeken.

En in onze dagen is het Christendom buiten de mode. Vijftig jaar en minder geleden, in de dagen, toen Multatuli in eere was, toen was ongodsdienstigheid mode. Tegenwoordig is het mode, religieus te zijn, een nieuwen godsdienst te volgen, die zich groepeerd om de theosofie en het boeddhisme.

Wat zal over vijftig jaar mode zijn?

Laten we hopen: niet het Christendom. Want een mode-Christendom is niet uit God. En in de dagen van het mode-Christendom zijn de ware Christenen ook wel vervolgd, althans geminacht en achteruitgezet.

Ik wil gaarne gelooven, dat onder eenvoudige, onontwikkelde menschen meer oprechte geloovigen zijn dan onder de beschaafden en geleerden. Onze kennis staat ons wel eens in den weg, om in eenvoudigheid God te gelooven op Zijn woord. Maar onontwikkelde zijn er naar evenredigheid minstens evenveel in de steden als in de dorpen. Dat in de steden ook onder de arbeidersbevolking het kerkgaan uit is, komt alleen, omdat het in de wereld geen mode meer is.

Oprecht geloovige te zijn, dat is nog nooit mode geweest; dat is ook nog nooit algemeen geweest, en wordt het ook niet in deze bedeeing. Want zoolang deze bedeeing duurt, geldt het woord van den Heere Jezus: „In de wereld zult gij verdrukking hebben,” en het woord bij monde van den apostel: „Allen, die godzalig willen leven in de tegenwoordige wereld, zullen vervolgd worden.” Wanneer we geen verdrukking hebben, niet vervolgd worden, dan mogen we ons wel eens afvragen, of ons Christendom ook mode-Christendom is.

We behoeven dus niet te klagen, wanneer we zien, dat het kerkgaan vermindert. Dan zou er reden zijn van ernstige klacht, wanneer we konden bemerken, dat het aantal oprechte geloovigen vermindert. Dan zou voor de overblijvenden de strijd zwaarder worden, en daarom is het altijd zoo goed, dat de geloovigen elkander kennen als geloovigen, als wedergeborenen in Christus.

Maar hoe ook, in elk geval blijft voor het „kleine kuddeke” de groote troost, dat Christus met hen is, Hij, die het woord heeft gesproken: „Ik heb de wereld overwonnen.”

A. L.

